

انطباق معماری سنتی ایران با معماری مدرن در مقایسه با شهرهای سنتی ایران

مهدی زندیه

دکترای معماری منظر، دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

mahdi_zandieh@yahoo.com

شیمای کریمی

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

Shima.karimi68@gmail.com

چکیده

با پیشرفت تکنولوژی و تغییر نیازهای مردم، معماری ایران را به معماری غرب نزدیک کرده است. با توجه به پناهای اجرا شده در تهران و دیگر شهرستانها، می توان گفت که معماری مدرن و معماری کلاسیک اروپایی جایگزین معماری غنی و با ارزش معماری ایرانی-اسلامی شده است. با مطالعه بر روی شهرهای معاصر که هویت معماری خود را حفظ کرده اند، همچون شهرهای کوالالامپور، پوتراجایا در مالزی، می توان به این نتیجه رسید که ب=این شهرها با حفظ نشانه های معماری سنتی خود و مدرن کردن عناصر معماری گذشته، آنها را وارد معماری معاصر کرده اند و با مصالح و فناوری های جدید منطبق کرده تا مطابق با نیازها و خواسته های مردم، معماری به روز اجرا کرده و هویت خود را به نمایش گذاشته اند. هدف از این مقاله پس از مطالعه درمورد جایگاه معماری مدرن در ایران، به بررسی و تحلیل معماری سنتی مدرن شده در دو شهر کوالالامپور و پوتراجایا از کشور مالزی پرداخته میشود. سپس راهکارهایی در جهت مدرن کردن شهرهای ایران ارائه می شود.

لغات کلیدی: معماری ایرانی، معماری مدرن، سنتی، گذشته، هویت

مقدمه

تغییرات اجتماعی به وجود آمده در شهرستان های ایران تحولاتی را ایجاد کرده است که انسجام اجتماعی و سازمان فضایی، سبک معماری را متحول ساخته است. الگوهای معماری ایرانی اسلامی تبدیل به عناصر و الگوهای غربی شده است. حفظ شخصیت، هویت، و میراث معماری ایرانی، اسلامی امری ضروری و حیاتی می باشد. تغییرات در نیاز مردم معاصر نسبت به خدمات مدرن، مواد و فن آوری های معماری مدرن علت به وجود آمدن این امر است این پژوهش با این فرضیه آغاز می شود که با حفظ میراث اشکال سنتی در معماری ایرانی چگونه می توان آن را مدرن کرد و در شهرهای ایران با حفظ سنتی بودن معماری مدرن را متعادل. بین سنت و مدرن ایجاد کرد (Lingawi, 1988).

باتوجه به بناهای ایجاد شده در تهران می توان بیان نمود که در حال حاضر معماری مدرن فراگیرترین سبک معماری در کلان شهر تهران است. (قبادیان، کیانی)- تا حدودی ساخت و سازهای سنتی در حال تغییر با مواد جدید و تکنیک های جدید در حال توسعه است. اما این تغییرات قابل توجه بیشتر با تغییرات در فرم فیزیکی و توسعه مصالح ساختمانی جدید همانند تقویت بنا و فولاد انجام شده است. در ایران این تغییرات به معرفی روش های مدرن انجام شده است و با اقدامات دولت از طریق واردات مصالح ساختمانی و اجرای ساخت و ساز جدید انجام می شود (Arbabian, 1987).

بهره گیری از فناوری های نو و مصالح جدید در ساخت آرایه ها، تزئینات و استفاده از رنگ و مصالح بومی و سنتی به صورت سمبلیک، هماهنگ یا در تقابل با مصالح مدرن، از دیگر مواردی است که می تواند در موفقیت پروژه های معاصر ایران نقش مهمی داشته باشد. استفاده از مصالح جدید در ایجاد آرایه های سنتی و بکارگیری بجا و مناسب آنها در بناهای معاصر به دلایل گوناگونی مانند سرعت، دوام و ... باعث افزایش مطلوبیت طرح خواهد شد. از طرفی بهره گیری از مصالح جدید در تقابل یا هماهنگ با مصالح سنتی، بسته به هدف و شرایط طرح از تدابیری است که ضمن اشاره به مفاهیم و نمادهای معماری اسلامی - ایرانی، میزان رضایت مردم را تا حد زیادی بالا می برد. (آصفی، مازیار، ۱۳۹۱) حفظ هویت، معماری معقول انرژی و بکارگیری تکنولوژی پیشرفته سه عامل اصلی و کلیدی در معماری امروز جهان هستند. (اعتصام، ایرج، ۱۳۸۷، ص ۳)

طرح مسئله

رشد سریع شهرها و شهرستان ها احتیاج به ساخت و ساز سریع برای توسعه شهری کمبود مسکن مشکلات متعددی را ایجاد کرده است. پروژه های صنعتی، ساخت و سازهای عظیم، برج سازی، شهرهای جدید و نوساز چهره شهرها را متحول ساخته است. مشکل عمده دیگری از شهرها، با توسعه شهرهای جدید از نظر اجتماعی و اقتصادی، ساکنان شهرهای قدیمی به شهرهای جدید مهاجرت کرده؛ این در حالی است که افراد جوان تر با نیازهای نو وارد شهرهای قدیمی شده و خواستار تغییر در آن ها هستند آن ها قدر بناهای تاریخی و بافت با ارزش آن را نخواهند دانست و شروع به تخریب این آثار خواهند کرد.

۱- فراهم کردن نهاد معاصر برای هماهنگی بین گذشته و حال

۲- حالات نفوذ معماری غربی در قلمرو سنت ایران - اسلام

۳- تحول شهرهای ایران در هویت فکری و زیست محیطی و معماری خود

۴- نیاز حفظ گذشته، میراث فرهنگی و تاریخی معماری

-متأسفانه در اکثر شهرهای ایران، برخی مناطق تاریخی طوری نگهداری می شوند که محیط سنتی تحقیرآمیز دیده می شود ولی مناطق مدرن آن قدر با تجملات و نو دیده می شوند که تمایل به آن سمت می رود و همچنین کیفیت زندگی در صنعت مدرن طوری به نمایش گذاشته می شود که مردم خواستار تخریب محله قدیمی و ساخت آن به سبک مدرن هستند. این درحالی است که معماری سنتی هر منطقه براساس زیستگاه و آب و هوای آن منطقه ساخته شده است و بسیار کارآمدتر از معماری مدرن است که هیچ توجهی به سایت خود ندارد. این در حالی است که مردم باید بدانند احترام به میراث فرهنگی احترام به تاریخ، فرهنگ، سرمایه میراثی پدران ما بوده است. با خدشه دار کردن، نابود کردن و یا فراموش کردن آن ها، فقر فرهنگی و تاریخی را به سن آینده خود هدیه می کنیم. اما متأسفانه با رویکرد معماری غرب و نفوذ آن، فرهنگ غربی در حال پرورش است که ضرورت نجات سنت از بین معماری مدرن امروزی مهم است. هدف این تحقیق، ایجاد معماری مدرن با روح معماری سنتی ایرانی - اسلامی می باشد.

-در طول چند دهه گذشته در ایران در حوزه های فرهنگی، اجتماعی، برنامه ریزی محیطی های فیزیکی، بسیاری از مفاهیم غربی و ایدئولوژی های غربی استفاده شده است تا حدودی و صنعتی استعمالی مدرن به وجود آمده است. از طرفی سیاست های مدرن، فن آوری، تکنولوژی و معماری آن به دلیل بی طرف بودن با هر دینی منطبق است. در پی آن بسیاری از تصمیم گیری های عمومی در ساختار جامعه، آموزش و پرورش، شکل گیری محیط های فیزیکی تا حد زیادی توجه به مدل های غربی دارد. این در حالی است که سیاست های اصلی دولت، استراتژی های توسعه شهری و قوانین حقوقی آن نزدیک به قوانین غربی می باشد و در حال حاضر شهرهای ایران دارای دوگانگی شده اند از طرفی روند تکاملی، و رشد سریع و توسعه ساخت و ساز در آن هیچ فرصتی را برای سازگار شدن با معماری بومی را نمی دهد (Lingawi 1988).

روش تحقیق

روش پژوهش با استفاده از راهکار های ترکیبی می باشد که برای انجام آن از تکنیک های تحلیل-توصیفی-پیمایشی استفاده شده است در راستای آن در مرحله اول از روش مطالعات کتابخانه ای و اسنادی در چارچوب نظریه فرضیه تدوین شده توسط محقق انجام می شود. در مرحله دوم از روش میدانی و تجربی استفاده شده با کمک ابزارهای از قبیل پرسشنامه (ضمن عملیاتی کردن الگوها برای استفاده دز بناهای جدید از ابزار پرسشنامه استفاده می شود)، مصاحبه و بازدید میدانی، ... اطلاعات مورد نیاز گردآوری می شود.

نقد

دوره معماری مدرن در ایران برخلاف سایر دوره‌ها دارای اسناد و مدارک نمی‌باشد و تنها بر روایت‌ها و مستندات موجود متکی می‌باشد. با نگاهی به آثار تاریخی موجود در شهر تهران که میراث دوره انتقال می‌باشند. با بررسی جزئیات در نماهای، بناهای تاریخی مسکونی، عمومی و ... این مستندات را می‌توان شناسایی کرد. اما با نگاه به آثار جدید، اثراتی از معماری غربی مشاهده می‌شود که الفا کننده معماری مدرن می‌باشد. ورود معماری مدرن از تحولات فرهنگی ایجاد شده در تهران به وجود آمد. همانطور که در کل تاریخ معماری با فرهنگ مسیر مستقیم را در پیش داشته است. در دوره مدرن هم این امر بی تأثیر از فرهنگ و اثرات آن نبوده است. که با توجه به تغییر فرهنگ در مردم ایران و اثرات آن که معماری هم از آن بی نصیب نمانده است. لازم است در معماری هم تغییراتی در راستای همخوانی با سلیقه و فرهنگ مردم صورت بپذیرد. بنابراین در این فصل پس از تعریف کلی از معماری مدرن به ریشه‌ها و نحوه ایجاد آن در معماری مدرن ایرانی پرداخته می‌شود و در نهایت راهکارهایی در راستای اجرای معماری سنتی ایرانی به شیوه مدرن داده می‌شود.

۱- پیدایش معماری مدرن

اگرچه عوامل متعددی همچون عوامل صنعتی و اقتصادی، مذهبی و اعتقادی و بازسازی بعد از دو جنگ جهانی و یا عوامل فلسفی و علمی و فن آورانه به عنوان مبادی و مبانی مدرنیسم مطرح می‌شوند، اما عمده‌ترین عامل، تغییر تلقی انسان نسبت به موقعیت و جایگاه و نقش وی در عالم هستی می‌باشد (نقی‌زاده، ۱۳۸۹). قبل از ظهور معماری مدرن اولیه ظهور نسبی خود را در اروپا به نمایش گذاشت. که در آن زمان معماری التقاط‌گرایی، به عنوان یک سبک و روش در معماری خود را معرفی کرد. سبک التقاطی در اروپا بر این باور بود که نباید سبک و سیاق از گذشته به صورت انحصاری را پذیرفت بلکه می‌توان به دلخواه نشانه‌ها و عناصر آثار گذشتگان را به کار گرفت و ترکیبی تازه از گذشته و حال داشت. در واقع آنچه از گذشته مطلوب به نظر می‌رسد در زمان حال هم مفید است (همان). تا این زمان چه در غرب و چه در شرق، معماران همیشه الگوی خود را برای طراحی از ساختمان‌های مذهبی و یا غیر مذهبی در نمونه‌های پیشین و گذشته جست‌وجو می‌کردند ولی معماران مدرن با گذشته و فرهنگ پیشین خود قطع رابطه داشته‌اند. به جای تکرار فرم‌های تاریخی، نگاه خود را معطوف به تکنولوژی، صنعت و آینده ساختند. یکی از موضوعات کلیدی و بسیار مهم در دوره‌ی مدرن، مسئله صنعت، تولیدات صنعتی و تکنولوژی بود. تمامی معماران صاحب نام این دوره به نوعی با مسئله‌ی تکنولوژی درگیر شدند (قبادیان، ۱۳۸۲). زوی نیز یکی از علل اصلی پیدایش معماری مدرن را پیشرفت فناوری ساختمان می‌داند (حائری، ۱۳۷۹). بند دلو پیشرفت فناوری‌های ساختمانی را هدف نهایی معماری مدرن نمی‌داند و آن‌ها را تنها به عنوان وسیله‌ی برون رفت از بن‌بست فرهنگی‌ای که در ابتدای حرکت این جنبش به وجود آمده بود، تلقی می‌نماید. به قول واگند زمان زندگی مدرن را باعث گردید و زندگی مدرن، معماری مدرن را طلب می‌کند (فره‌نی، ۱۳۷۶).

۲- معماری مدرن در ایران

معماری مدرن در ایران براساس معماری مدرن در اروپا و آمریکا شکل گرفت. در نتیجه با تحولات جهانی مسیری مستقیم داشت. در معماری معاصر یکصد سال اخیر ایران، از یک طرف حضور گام به گام غرب در عرصه معماری دوره قاجار را نمی توان نادیده گرفت. از طرف دیگر ورود معماری غرب به ایران به خصوص حضور سبک معماری مدرن در اواخر دوره پهلوی اول، سرعت تحولات را در عرصه معماری و شهرسازی افزایش داد (قبادیان و کیانی، ۱۳۹۲). همه ی این تحولات با شرایط و نیازهای خاصی شکل گرفته است که نتیجه ی آن عامل مهمی برای تحول و جدا شدن از مسیر گذشته است. یکی از عوامل موثر در این تغییرپذیری، اثرگذاری مکتب معماری مدرن جهانی می باشد. که دوره ی برداشت از سبک های تاریخی و گذشته و نیز دوره ی التقاطی در ایران، در همین دوره آغاز شد. در ایران معاصر پهلوی به دلیل نگرش باستان شناسی و بینش های ناسیونالیستی سیاسی، نگاهی به معماری های هخامنشی و ساسانی شد. اما در اواخر دوره ی پهلوی اول با کنار گذاشتن سبک باستان گرایی معماری مدرن به طور کامل فعال شد و حتی وارثان هوا نسیان مرثیه ی دوره ی سبک التقاطی و تاریخی را سر داد. در حقیقت همان طور که معماری مدرن غربی نشانه ها و فرم های تاریخی و کلاسیک خود را فراموش کردند در معماری مدرن ایران هم معماری به طور کامل از گذشته و از سنت ها جدا گشت. گفته ی وارکان و یا بیانیه انجمن ارشادیک های ایران نقطه ی پایانی بر معماری تقلیدی و نیز ظهور مکتب مدرنیسم در ایران شد. که در دوره پهلوی دوم با ورود معماران و تحصیل کرده های اروپایی، معماری مدرن در شهر تهران ظهور گسترده ای به خود گرفته است (همان). در این دوره معماران با تفکرات متفاوت از معماری مدرن و ارتباط آن با معماری سنتی ایران، سبک ها و طرح های متفاوتی ایجاد کرده است که در راستای فصل به آن پرداخته می شود. سپس با ورود انقلاب اسلامی رفته رفته معماری سنتی هرچه بیشتر به فراموشی سپرده شد و معماری غربی بر آن غالب شد. اما در دهه اخیر با شعار خویشتن داری و وطن پرستی، سعی در بازگرداندن سیمای ظاهری شهر به معماری سنتی و تاریخی هستند. تا با ایجاد نقاط مشترک بین معماری مدرن و معماری سنتی به راهکارهایی برای اتصال این دو معماری دست پیدا کنند. در این صورت معماری هم پاسخگوی سلیقه مردم باشد و هم تاریخ از دست رفته را به کشور برگرداند.

۳- بنیان های معماری مدرن در ایران

دو دهه آغاز قرن معاصر (۱۳۰۰-۱۳۲۰) را باید سال های وقوع تحولات بنیادی در تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران به حساب آورد (طالقانی، ۱۳۹۰). پس از به سلطنت رسیدن قاجار و سفرهای شاهان به کشورهای مدرن اروپایی و آمریکایی، بسترهای فکری برای ورود معماری مدرن به ایران شکل گرفت. نشانه هایی در برخی بناهای تاریخی در آن زمان وجود دارد، که تغییرات معمارانه را اثبات می کند. ساختمان های مدرن در عصر قاجاریه وجود نداشت مگر به صورت موردی، همانند تلگراف خانه

در دوره‌ی ناصرالدین شاه و ساختمان بلدیه‌ی احمدشاه مکتب معماری مدرن عمدتاً به وسیله تحصیلکردگان ایرانی از فرنگ آمده وارد ایران شد.

پس از آن، در دوره پهلوی اول که دوره انتقال معماری مدرن به حساب می‌آید. در این دوره با اعزام دانشجویان به خارج کشور، تأسیس مدرسه دارالفنون، نشر روزنامه (طالقانی، ۱۳۹۰) و تغییر در فرهنگ اجتماعی مردم، زمینه‌های معماری مدرن شکل گرفت. با آغاز مدرنیزاسیون به صورت گسترده در دوره پهلوی اول نیاز به مصالح و امکانات مدرن به شکل روزافزونی در مملکت احساس شد. از اوایل سلطنت پهلوی اول به تدریج مصالح مدرن مانند تیرآهن، میلگرد، و سیمان، جهت احداث کارخانجات، پل‌ها، و شبکه راه آهن وارد کشور شد و کارخانه سیمان شهر ری در سال ۱۳۱۲ احداث گردید. مردم در آن دوران با نگاه به پیشرفت روز افزون غربیان در زمینه‌های مختلف، سعی در نزدیک شدن به آن‌ها می‌کردند که در دوره پهلوی دوم آغاز معماری مدرن رقم خورد (قبادیان و کیانی، ۱۳۹۲).

۴- رویارویی با مدرنیته در ایران

در طول چند دهه‌ی گذشته در ایران در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، برنامه‌ریزی محیطی، فیزیکی، بسیاری از مفاهیم و ایدئولوژی‌های غربی استفاده شده است و تا حدودی صنعتی استعمالی مدرن به وجود آمده است. از طرفی سیاست‌های مدرن، فن آوری، تکنولوژی و معماری آن به دلیل بی طرف بودن با هر دینی منطبق است. در پی آن بسیاری از تصمیم‌گیری‌های عمومی در ساختار جامعه، آموزش و پرورش، شکل‌گیری

محیط‌های فیزیکی تاحد زیادی توجه به مدل‌های غربی دارد. این در حالی است که سیاست‌های اصلی دولت، استراتژی‌های توسعه‌ی شهری و قوانین حقوقی آن نزدیک به قوانین غربی می‌باشد و در حال حاضر شهرهای ایران دارای دوگانگی شده‌اند از طرفی روند تکاملی و رشد سریع و توسعه ساخت و ساز در آن هیچ فرصتی برای سازگار شدن با معماری بومی را نمی‌دهد.

۵- مدل بناهای مدرن ایرانی

باظهور و توسعه معماری مدرن، پلان‌ها که پیش از این نیز کمترین تطبیق را با معماری گذشته و سنتی ایران داشت، شکل و شمایل خاصی، ساده و عملکردگرا به خود گرفت. دیگر از فضاهای بزرگ و بی استفاده، پله‌های عریض و طویل اشرافی و کلاسیک خبر چندانی نبود و در واقع پلان که بیش از این از فضاهای متقارن و عمدتاً بزرگ و نمایشی برخوردار بود شکل جدیدی به خود گرفت. تراس‌ها رو به خیابان و معابر، پنجره‌های ردیفی و پخ‌های منحصر به فرد در دوش و پیش آمدگی‌های مکعب و استوانه‌ای در نما و استفاده از مصالح سیمانی در نما از خصوصیات منحصر به فرد معماری مدرن در ایران شد. تقارن در حجم و نما و پلان که

قبلاً از ویژگی های معماری ایرانی بوده است به شدت کم رنگ شد (قبادیان و کیانی، ۱۳۹۲). این تغییرات به حجم و پلان خلاصه نشد؛ موارد دیگری از این تغییرات عبارتند از:

۱. فرم ها و ترکیبات حجمی جدید

۲. استفاده از خطوط مستقیم و یا استریم لاین

۳. طرح برج های مرتفع به صورت پلکانی

۴. تزئینات نوظهور با اشکال صنعتی، اجرا باسنگ، آجر و فلز

۵. نرده های فلزی با اشکال نوظهور صنعتی

۶. نماها سنگی، آجری و سیمانی

۷. بام های مسطح و یا شیب دار

نماهای معماری سبک بین المللی در نیمه دوم پهلوی اول و در قیاس با بنای هنرستان دختران که اولین بنای ساخته شده به سبک بین الملل در ایران است، نیز دچار تغییراتی شد از قبیل:

۱- سادگی بیشتر در نما و پلان ۲- استفاده از اسکلت بتنی و فلزی ۳- عدم استفاده از تزئینات، تاریخ ۴- تأکید بر خطوط افقی ۵- پنجره های افقی سرتاسری ۶- پوشش نما با سنگ و پلاک و یا سیمان ۷- بام های مسطح و شیب دار (همان) ۲-۵-۳-۵ تفکر معماران در دوره معماری مدرن ایرانی

مدرنیته در معماری ایران تحت تأثیر معماری کلاسیک دنیای غرب می باشد که چندی پس از حکومت فتحعلی شاه در نتیجه افزایش ارتباط بین ایران و اروپا شروع شد. با توجه به رویکردهای گوناگون معماری معاصر و مطالعه و بررسی آثار افراد مختلف می توان سه جریان فکری و الگوواره غالب بر طراحی در معماری معاصر ایران ذکر نمود که این سه الگو عبارتند از:

۱- نوگرایان: این گروه با اعمال تغییراتی کیفی در عناصر و موتیف های معماری ایرانی اسلامی، در بیان استعاره ای غیر مستقیم، این عناصر را به شکل دگرگون در طرح های خود به کار گرفته اند (میری نژاد، ۱۳۹۲).

طرفدار مکتب باهاوس مدرنیسم که همه طرفدار سبک بین الملل، معماران و تحصیل کردگان خارجی، داخل و خارج کشور می باشند. همانند: مرحوم فرمانفرمایان، هوشنگ سیحون، اعتصام، ... این گرایش با ورود اولین گروه معماران ایرانی تحصیل کرده در غرب که در سال ۱۳۱۴ (۱۹۳۵) صورت گرفت، ایران در آغاز دوره جدیدی از تحولات اقتصادی-اجتماعی قرار گرفت. روابط اقتصادی با دنیای غرب در حال گسترش بود و زمینه های استفاده از فن آوری مدرن ساختمانی و بهره گیری از علوم جدید مهندسی در ایران فراهم گشته بود (قبادیان، ۱۳۹۲).

ارامگاه خیام- هوشنگ سیحون
منبع: memaridaaligudar.com

تئاتر شهر - علی سردار افخمی
منبع: kasbokarnews.ir

۲- احیاء گران سنت: طرفدار بازآفرینی و نوزایی ارزش های بومی و ایرانی، که با به کارگیری از عناصر و موتیف های معماری گذشته ایران همچون بادگیر، گنبد، ... به عنوان ساختمایه اصلی معماری ایرانی در کلیتی مدرن، شروع به طراحی کردند (میری نژاد، ۱۳۹۲). این معماران متأثر بر نقد ۶۰ میلادی از معماری نوگری سنت (مدرنیست) اروپایی می باشند. همانند : کامران دیبا، نادر اردلان، حسین امانت و ... این آثار جزء آثار پسا نوگرایی ایرانی هستند.

سازمان میراث فرهنگی کل کشور -
حسین امانت

منبع: <http://memaran.ir>

فرهنگسرا نیاوران - کامران دیبا
منبع: <http://memaran.ir>

۳- حالت گرایان: معماران طرفدار موج نو که بی کم و کاست از معماری از معماری جدید تقلید می کنند، فرانوپرداز جهانی محسوب می شوند. معماران همچون: هاشم هاشم نژاد، داراب دیبا، ... (حبیبی، ۱۳۸۲)

دیبا داراب-مسکن بانک
منبع: <http://memaran.ir>

سفارت ایران/برلین - داراب دیبا
منبع: www.cafedesign.com.

سفارت ایران/برلین- داراب دیبا
منبع: www.donya.com.

۴- سنت گرایان: این گروه بر اساس افکار غرب زدگی و بازگشت به خویشتن بومی، خود را مقید به الگوهای سنتی دانسته و هیچگاه دست به خلاقیت نمی زنند (میری نژاد، ۱۳۹۲). همچون معمارانی مانند نادر خلیلی، نادر اردلان، ...

۵- بوم گرایان: این گروه الگوهای اصلی در معماری تاریخی هر منطقه را با توجه به اقلیم آن منطقه، مصالح بوم آورد آن منطقه، در شکلی محلی به کار گرفته‌اند. از مهمترین معماران این گروه: نادر اردلان، جهانگیر درویش با کاری که در ساختمان صدا و سیما بندر عباس انجام داده است (میری‌نژاد، ۱۳۹۲).

مرکز صدا و سیما بند عباس - جهانگیر درویش
منبع: www.wikipedia.org

طراحی خانه روستایی - نادر خلیلی
منبع: www.wikipedia.org

۶ شیوه های معماری مدرن ایرانی

معماری مدرن در ایران به چهار شیوه بیان شده است.

نوع اول: اراده به نوگرایی (میری‌نژاد، ۱۳۹۲) معماری مبتنی بر ادامه سبک قاجار که سبکی التقاطی می‌باشد و تلفیقی از عناصر بومی و سنتی با عناصر بیگانه و مدرن می‌باشد. معماری که نوعی تظاهر به احیای گذشته در قالبی مدرن است. همچون معماری محسن فروغی، وارطان هوانسیان

- ۱- تأکید بر ورودی بنا (برجسته کردن ورودی نسبت به بنا به همراه مرتفع و عظیم کردن آن)
- ۲- تلفیق عناصر بومی با الگوهای مدرن و جدید
- ۳- استفاده از ایوان‌های ستون‌دار
- ۴- استفاده از تکنولوژی در بنا

آرامگاه سعدی - اثر فروغی
منبع: www.wikipedia.org

دانشکده حقوق
منبع: www.wikipedia.org

نوع دوم: معماری باستان گرایی (صدیق، ۱۳۹۳) که یادآوری شکوه و جلال گذشته را دارد. در این معماری تقلید شکل کهن معماری ایران در دوران قبل و بعد از اسلام می باشد. که به دو صورت معماری دوره باستان همچون معماری هخامنشی، ... و معماری دوره قدیم ایرانی اسلامی (میری نژاد، ۱۳۹۲)، بر نقشه های کاملاً عملکردی و بر روابطی کاملاً جدید، نما و پوسته ای کهن طراحی می شود. همچون ساختمان های شهربانی کل کشور، بانک ملی ایران، موزه ایران باستان، ...

ویژگی این بناها شامل:

- ۱- تقلید و نوسازی بناهای گذشته
 - ۲- ایجاد ایوان های عظیم و مرتفع در ورودی ها
 - ۳- مرکزیت بنا با ستون و سرستون های تخت جمشید یا به صورت عریض و سراسری
 - ۴- استفاده از کنگره های کنار بام کاخ ها
 - ۵- بناهای مرتفع حاکی از عظمت و قدرت
 - ۶- مصالح سنگ، سیمان و آجر
- استفاده از تزئینات تخت جمشید

ساختمان شهربانی کل کشور
منبع: www.wikipedia.org

موزه ایران باستان
منبع: www.wikipedia.org

نوع سوم: معماری مبتنی بر سبک بین الملل که متأثر از جنبش معماری نو (مدرنیسم) در اروپا، در بسیاری از خیابان های جدید شهر دیده می شود همچون بناهای با معنایی چون پنج ساختمان اولیه دانشگاه تهران، ایستگاه راه آهن، ژاندارمری کل کشور (صدیق و توپال، ۱۳۹۳)

این معماری دارای ویژگی هایی از قبیل:

۱- معماری مبتنی بر معماری مدرسه هنرهای زیبا پاریس

ایران ملی بانک

منبع: www.wikipedia.org

۲- تقارن شدید یا تمرکز و خودنمایی در وسط بنا

۳- نمای ریتمیک با ارتفاع یکسان

۴- ایجاد سنگینی در بنا

۵- الگوهای معماری سنتی کم و بیش در آن ها دیده می شود.

۶- قاب بندی دوره پنجره ها

۷- نداشتن ورودی عظیم و مرتفع

۸- استفاده از مصالح فلزی در تداخل با بقیه مصالح

۹- استفاده از رنگ هایی، خارج از بازه رنگ های معماری سنتی

ایستگاه راه آهن تهران

منبع: www.wikipedia.org

۱۰- رعایت مردم‌واری در بناها

نوع چهارم: معماری مبتنی بر سبک کلاسیک اروپا، این معماری عمدتاً در میدان، چهارراه، تقاطع خیابان ها با میداين و ... به کار گرفته می شود. نوعی معماری شهری در ایجاد فضاهای جدید شهری مطرح می شود. همانند: چهارراه لاله زار، استامبول، میدان فردوسی، حسن آباد، ...

این سبک دارای ویژگی هایی از قبیل :

- ۱- تقلید از معماری و عناصر کلاسیک اروپا (تقلیدی که امروزه از معماری کلاسیک به عمل می آید)
- ۲- نبود چهره تکنولوژی در بناها
- ۳- جدایی از معماری سنتی گذشته ایران
- ۴- تزئینات غیر ایرانی

میدان حس آباد تهران
<http://www.aksha.blogfa.com/>

میدان حس آباد تهران
<http://fa.gaptours.ir>

جدول (۴-۱) شناسایی سبک های معماری ایرانی از سال ۱۲۵۰ تا به امروز

از سال ۱۳۷۰- سال کنونی	بین سال های ۱۳۲۰- ۱۳۷۰	بین سال های ۱۲۵۰- ۱۳۲۰	سبک معماری مدرن ایرانی
	*	*	معماری التقاطی
		*	معماری باستان گرایی
*	*		معماری مدرنیسمی
		*	معماری به سبک کلاسیک اروپا

پی نوشت: سال ۱۲۵۰ اتمام حکومت فتحعلی شاه می باشد که در آن زمان ساختمان هایی توسط ایشان برجا مانده است که آغاز معماری مدرن به حساب می آید. تا سال ۱۳۷۰ که تا این سال دوره قاجار، پهلوی و انقلاب را گذارنده است و این سال اتمام جنگ ایران و عراق می باشد (در سال ۱۳۶۹: آخرین اسرای جنگی آزاد شدند) که پس از آن شروع دوباره ساخت شهر می باشد.

۷- مدرن سازی معماری ایرانی

تا حدودی ساخت و سازهای سنتی در حال تغییر با مواد جدید و تکنیک های جدید در حال توسعه است. اما این تغییرات قابل توجه بیشتر با تغییرات در فرم فیزیکی و توسعه مصالح ساختمانی جدید همانند تقویت بنا و فولاد انجام شده است. در ایران این تغییرات به معرفی روش های مدرن انجام شده است و با اقدامات دولت از طریق واردات مصالح ساختمانی و اجرای ساخت و ساز جدید انجام می شود (مختاری، ۱۳۹۰). معماری سنتی ایران ممکن است براساس طراحی متناسب، اندازه گیری استاندارد، مقیاس، هماهنگی مددکار، تبدیل روش صنعتی و مدرن سازی شود.

۸- ارائه راهکار برای نوسازی و بهبود سیمای ظاهری شهر ایرانی - اسلامی

- ۱- پیشرفت فن آوری های نوین با اقتباس از اصالت ایرانی اسلامی و و فرم های معماری پایدار سنتی
- ۲- الهام از اشکال معماری سنتی، سازگاری آن با معماری مدرن روز و استفاده از آن ها در نمای معماری های روز
- ۳- ترکیب اصول سنتی، مدل های عملیاتی در معماری های قدیمی با معماری مدرن و مورد نیاز مردم.
- ۴- اهمیت حفاظت از شهرستان های قدیمی و بناهای سنتی که به دنبال آن دولت می بایست:
 - مناطق قدیمی هر شهر که متشکل از بناهای قدیمی همچون مساجد، خیابان ها، ساختمان ها و غیره می باشد می بایست از میزان اهمیت لیست و درجه بندی شوند سپس در نقشه ها نشان داده شوند تا میزان اهمیت آن ها مشخص شود.
 - ساختمان های تاریخی باید ثبت و مورد مطالعه قرار گیرند.
 - اقدامات فوری برای مرمت با هدف حفظ هر نمونه از بناها مورد مطالعه قرار گیرد همانند مساجد، مدارس، ارگ ها، ساختمان های قدیمی و دروازه های قدیمی
 - گاهی لازم است برای حفظ بنایی تاریخی، به تغییر کاربری آن پرداخت به عنوان مثال بنای یک مدرسه قدیمی را به کتابخانه ای تبدیل کرد.
 - رویکردهای مقطعی و سلیقه ای در مواجهه با بافت های فرسوده نباید اتخاذ شوند (ادیب زاده، ۱۳۸۹).

- ۵- مطالعه تحقیقات آزمایشگاهی در ساختمان های قدیمی همانند مواد، نوع و ماهیت مصالح استفاده شده در آن ها
- بررسی هنرهای استفاده شده در بناهای تاریخی، مطالعه در مورد آن ها و آموزش مهارت های آن که محدود به خوشنویسی و نقاشی نیستند همه هنرها را در بر می گیرد.
 - پرداخت دستمزد بالا به هنرهای سنتی برای حفظ صنایع دستی جز سیاست های سرمایه گذاران قرار گیرد.
- ۶- استفاده از مقیاس و سبک ساختمان قدیمی به هنگام طراحی یک ساختمان جدید در کنار یک ساختمان قدیمی
- ۷- جلوگیری از هرج و مرج و ناهماهنگی با بقیه بناهای شهر و ایجاد تداوم فرهنگی به هنگام ساخت ساختمان های جدید
- ۸- ترویج حس اجتماعی: ایجاد یک تعریف قوی از جامعه و هویت در میان مردم برای رسیدن به وحدت فرم شهری
- فرم عمومی برای مردم ایران می بایست طوری تنظیم شود که بیشترین تعامل را با فرهنگ، خصوصیات، هویت، عادات مردم ایران داشته باشد.
- ۹- حفظ حریم خصوصی در معماری ساختمان ها حتی در آپارتمان ها به عنوان ویژگی اخلاقی و فرهنگی
- معماران و طراحان باید مفهوم حیاط را با الگوهای مسکن سنتی در طرح خود بگنجانند.
 - در صورتی که مساحت زمین موجود به گونه ای بود که دارای کمبود فضا و بودجه برای خرید زمین به منظور ساخت حیاط در جهت ترویج حفظ حریم شخصی مورد امکان نباشد؛ در این مورد بایست در ساختمان ها از پنجره ها و بالکن هایی که روبروی یکدیگر هستند اجتناب شوند.
- ۱۰- بهبود کیفیت زندگی
- برای بهبود زندگی برای ساکنان مناطق سنتی و قدیمی شهر، همانند جوامع جدید از تاسیسات عالی استفاده شود.
- ۱۱- کنترل توسعه شهری: نیاز ضروری برای کنترل توسعه در اطراف هر شهر و محدود کردن اندازه پهنه شهرستان ها تا از ساخت و سازهای سریع، بدون برنامه و الگو جلوگیری شود.
- اگر توسعه ساختمانی در اطراف هر شهر ضروری می باشد. می بایست به صورت شهرک باشد و طرحی جامع و کامل از الگوها و فرم های معماری ایرانی- اسلامی باشد تا به صورت کنترل شده انجام شود.
 - باید مراقب توسعه گسترش شهرهای موجود و افزایش جمعیت آن ها بود و حدی را برای آن ها قائل شویم (ضیا، ۱۳۹۲)
 - ارتباط مستقیم بین شهرهای کوچک و بزرگ برقرار شود تا در شهرهای کوچک هم، فرم های اسلامی با الهام از ریشه های عمیق آن در آن ها ترویج پیدا کند.
- ۱۲- عدم برخورد علمی و کارآمد با پدیده های نوسازی و متناسب با مسائل روز و شاخص های توسعه پایدار شهری، ... (ادیب زاده، ۱۳۸۹).

۱۳- معماران نیز باید دارای سه ویژگی زیر باشند:

- آن‌ها باید دانش عمیقی از معماری اسلامی داشته باشند: داشتن راه حل‌های سنتی برای ارائه راهکار در ساختمان در زمینه‌های مختلف از جمله ذخیره انرژی و...
- برنامه ریز و ایدئولوژیک باشند، آن‌ها باید به گونه‌ای باشند تا بتوانند مفاهیم و بینش خود را سازگار با فرهنگ اسلامی خود قرار دهند.
- آن‌ها باید در توسعه معماری اسلامی تفکری خلاق داشته باشند، باید بدانند با متریال جدید و تکنولوژی جدید چگونه می‌توانند فرهنگ ایرانی را بنا کنند.

۹- نحوه مدرن سازی معماری ایرانی

می‌توان این نتیجه را از بررسی مطالعات انجام شده گرفت که برای رسیدن به الگویی ثابت به عنوان شیوه و روش التقاط معماری امروز ایران با پیشینه‌ی خود می‌توان با ثابت نگه داشتن، فن و شیوه‌ی اجرا، فن و شیوه‌ی اجرا و همچنین مصالح، به کاربردن مفاهیم فاخر معماری سنتی و استفاده از مصالح قدیمی اقدام به ساخت بنایی که به اصطلاح معماری ایرانی نامیده می‌شود، نمود.

۵ روش زیر به عنوان نمونه عنوان می‌شود:

- ۱- ثابت نگه داشتن فن اجرا-تغییر مصالح
- ۲- ثابت نگه داشتن فن و مصالح- تقلید از گذشته
- ۳- ثابت نگه داشتن مفاهیم (سه دسته مفاهیم گفته شده) - تغییر مصالح
- ۴- ثابت نگه داشتن مفاهیم (سه دسته مفاهیم گفته شده) - ثابت نگه داشتن مصالح
- ۵- ثابت نگه داشتن مصالح قدیمی

منابع

۱. معمارنیا، کاظم، ۱۳۹۲، تحقق معماری ایرانی اسلامی در شهرهای معاصر ایران، شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان، فروردین سال یازدهم شماره ۹۱، ص ۶۰-۶۱
۲. فره‌نی، منوچهر، ۱۳۷۶ از زمان و معماری، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران، اول، ص ۱۹
۳. قبادیان، وحید، ۱۳۸۲، مبانی و مفاهیم در معماری معاصر غرب، دفتر پژوهش های فرهنگی، تهران، اون، ص ۵۰
۴. ضوابط و شاخص های لازم جهت بازایی هویت معماری و شهرسازی عالی مصوب ایرانی - اسلامی شهرسازی و معماری ایران/ هفت شهر/ شماره ۳۹-۴۰ / صفحه ۱۲۳-۱۲۸

۵. حائری، محمدرضا و برو نوری خرداد ۱۳۷۹، (مصاحبه با یک کتاب)، معماری و شهرسازی، شماره ۵۷ - ۵۶، ص ۲۲
۶. ادیب زاده، تفرشی، حسینی، بهمن، حدیثه، ابراهیم، ۱۳۸۹، مهندسی اجتماعی و نقش مشارکت مردمی در تحقق پذیری نوسازی در بافت های فرسوده شهری، نامه معماری و شهرسازی، شماره چهار، بهار و تابستان، ص ۱۴۲
۷. ضوابط و شاخص های لازم جهت بازیابی هویت معماری و شهرسازی عالی مصوب ایرانی - اسلامی شهرسازی و معماری ایران/ هفت شهر/ شماره ۳۹-۴۰ / صفحه ۱۲۳-۱۲۸
۸. طلیسچی، غلامرضا، زمستان ۱۳۸۱ - معماری معاصر ایران، گرایشها و چالشها، مجله معماری و شهرسازی ۶۸، شماره ۳۳
۹. قبادیان، مصطفی؛ وحید، کیانی، خاستگاه معماری مدرن در تهران، بررسی و شناخت اولین بناهای سبک معماری در پایتخت کشور/ نامه معماری و شهرسازی/ صفحه ۳۹
۱۰. جولی، یره تابستان ۱۳۸۱، گاهی، طراحی مدرن و پست مدرن، ترجمه فرهاد گشایش، فصلنامه هنر، شماره ۵۲، ص ۲۳۴
۱۱. سینگری، عبدلی ناصر، مریم، سروناز، بهار ۱۳۹۱ مقایسه تطبیقی پیوسته های بیرونی بناهای مسکونی در بافت های سنتی و مدرن شهر تبریز با رویکرد پایداری، فصلنامه علمی-پژوهشی شهر ایرانی اسلامی، شماره هفتم،
۱۲. پور احمد، احمد زمستان ۱۳۹۰، تاثیر مدرنیسمبر توسعه فضایی- کالبدی شهرهای ایرانی اسلامی، نمونه تهران، فصلنامه شهرهای ایرانی اسلامی، شماره ششم، ص ۴۸-۶۰
۱۳. خدایی، تفوای، زهرا، علی اکبر، تابستان ۱۳۹۰ شخصیت شناسی شهر اسلامی: با تاکید بر ابعاد کالبدی شهر اسلامی، فصلنامه علمی پژوهشی شهرهای اسلامی ایرانی، شماره چهارم،

14. ,Lingawi, Waheed abdollah, modernization and preservation of the Islamic urban heritage, claemont gradute school, 1988
15. Mojtaba Damad:/ Chaacteristic Of Islamic And Ironian Architecture / Internastinal Jornal Of Advanced Reas In Engineanig And Applied Saiances/Issu; 2278-6252
16. H. Arabian, Architecture Issues in earthquake rehabilitatation of Iranian cultural Herbage, Iran univercity of suience end technology
17. kasbokarnews.ir
18. memaridaaligudar.com
19. http://memaran.ir
20. www.donya.com
21. www.cafedexign.com
22. www.wikipedia.org
23. http://fa.gaptours.ir
24. http://www.aksha.blogfa.com